

Post Mia berättar

I Moraboken del 2 berättar förre postmästaren Erik Oscarsson om postväsendet i Moratrakten och berör också utvecklingen av posten på Sollerön. Sedan 1874 hämtades post från Mora med häst och åkdon 2 gånger i veckan. Sommartid forslades dock posten med s/s Gustaf Wasa och körkarlarna fick då hämta posten vid ångbåtsbryggan i Bengtsarvet. Tidigare hade ortens länsmän ansvarat för posthämtningen.

Från 1906 hämtades post från Vika station och det var Rull Mats Matsson som hämtade med hästskjuts. På 1920-talet övertog sonen Rull Johan Matsson sysslan. Han skaffade motorcykel och sedermera även en T-Ford som byggts om till lastbil. På 1940-talet överflyttades posthanteringen till Mora och då övertog Erlandsson Busstrafik posthämtningen därifrån.

Från slutet av 1920-talet och fram till 1961 var Nils Björkqvist och hustrun Jenny Eufemia f. 1910, postföreståndare på Sollerön. Eufemia kallades allmänt för "Post Mia" på Sollerön. Hur det kunde vara att ansvara för posten på ön har hon berättat för släktingen Berit Spångberg, född Björkqvist.

Red.

1930 kom jag till Gesunda för att jobba i Lars Kaléns affär. När jag sedan gifte mig med Nils Björkqvist, som då var ansvarig för det lilla postkontoret, flyttade jag till Sollerön. Det var året därpå. Vi fick hyra en liten lägenhet på ett rum och kök hos Svarv Lars Jönsson, gift med Lafvas Anna. Det var inte så lätt på den tiden att hitta någonstans att bo, men lägenheten var fullt modern efter den tidens krav. Postens lokal låg i ett litet hus väster om kyrkan vid nuvarande Sundsvägen. I huset fanns även ett skrädderi och ett mejeri. Men Nisses jobb på posten var bara ett deltidsarbete, så det var inget man levde på.

Gamla postkontorets exteriört.

Vi bodde hos Svarv Lars i knappt ett år. När skräddaren Harry Karlsson flyttade till Leksand 1932, blev vi tillfrågade om vi ville flytta till den bostaden. Det var ju bara att tacka ja till det erbjudandet. Lägenheten målades och tapetserades och gjordes i ordning innan vi flyttade in. Nu bodde vi vägg i vägg med postlokalen, så då började även jag att ta hand om posten. Efter hand lärde jag känna solleröborna. Ibland kom folk av ren nyfikenhet för att ta en titt på "Post-Nisses" keling. Jag bjöd in dom som kom på kaffe, för det var jag van vid hemifrån. Men till slut sa Nils, att du kan ju inte hålla på och bjuda alla dom här tanterna för att dom är nyfikna. Men dom tyckte att dom kände Nils så bra, så nu måste dom ju se "kelindji" hans. Erlandssonsbussen stannade också vid posten. Då var det många som kom in när det var dåligt väder för att få lite värme. Det gjorde ju att jag lärde känna många väldigt väl.

Interiör från gamla posten.

Sedan byggde vi ett eget hus nedanför Kaffestugan och där flyttade vi in julen 1945. Vi hade då ingen spis installerad utan bara en spisplatta. Jag kom att prata med konsumföreståndaren Jonsson som sade, att han skulle försöka ordna en spis. Han ringde sen och frågade om jag kunde ordna några köttkuponger så att han kunde få en julsinka. Det var ju ransonering på den tiden. Han kände någon direktör på en el-firma som kunde ordna en spis, men han ville ha kuponger till sin julsinka. Jag pratade med ”farfar” Mats Björkvist, för det var ju många bönder som hade köttkuponger och även eget kött. På så sätt kunde jag få ihop några ransoneringskuponger och vi fick vår spis.

Handelsbanken hyrde en del av vårt hus på nedervåningen. Dom flyttade senare till ”Pennbudi”. När farfar Mats dog ville jag gärna ha ett gammalt skåp i dalastil som stod ute i vedboden i Bengtsarvet. Det spolades av ordentligt med slang ute och sedan skurades det med såpa i tvättstugan. Evald Håkansson målade skåpet med blått och svag röd färg runt speglarna på luckorna. Det blev ett riktigt vackert skåp. Om farmor Karin försvann när hon hälsade på, så nog hittade man henne vid skåpet. Skåpet var gjort av farmor Karins pappa i Utanmyra på 1800-talet. Det är monterat med handsmidda spikar och står numera i min son Holgers vardagsrum i Trollhättan.

Posten hade i början öppet på söndagar därför att postnumrerade dagstidningar skulle sorteras då. Tidningar hade stor betydelse i början av 50-talet. Det blev många som protesterade när man då bestämde att poststationen skulle hållas stängd

på söndagarna. Det hände att folk stod i postfarstun och pratade högt och tydligt om detta - som om det varit mitt beslut. ”Det här ska hon minsann få ändra på”. Jag visste ju var beslutet hade tagits, så jag kunde inte annat än le.

När någon kom från en by för att ”ämt postn”, buntade jag ihop alla brev till samma by. Eftersom jag var ny och inte kände alla, läste jag upp alla namnen på breven. Ibland var det flera gårdar som hade samma gårdsnamn så jag tyckte att jag kunde skicka med deras också, men det förekom tydligen lite osämja mellan byborna och då lät det; ”hm, dom kan allt hämta själva...” Då förstod jag att dom där, dom hjälper inte varandra.

Snart uppstod önskemål om brevbärning ute i byarna. Det började komma in listor med namn. Det skulle alltså placeras ut brevlådor i varje by. Initiativtagare i Utanmyra var Dunder Per och i Bråmåbo Gröming Albert och även i andra byar fanns företrädare för önskemålen. Så småningom gick det in en skrivelse till Generalpoststyrelsen via postmästaren i Mora och efter en tid beslutades att solleröborna skulle få brevbärning men för detta krävdes undersökningar. En man kom hit och åkte runt för att beräkna hur mycket tid och ersättning som behövdes. Mannen hade en speciell cykel med mätinstrument på. Det skulle beräknas kilometer och höjdskillnad. Åker man utför är det lättare och uppför tyngre och detta kunde avgöras med de instrument han hade med sig. Det noterades även antal stoppställen, antalet brevlådor vid varje stopp och vägsträcka mellan brevlådorna.

Enligt Generalpoststyrelsen skulle jag se till att det fanns någon som kunde vara ciceron till den man som kom. Gröming Albert ställde upp hela dagen. Det tog nämligen en hel dag att mäta och beräkna. På kvällen bjöd jag på mat. Så småningom kom brevlådorna till Sollerön. Alla levererades till posten dit var och en fick komma och hämta sin låda. Men en som var sommarstugeägare, skrev att när han kom upp, skulle hans låda vara uppsatt vid tomt. Sådan service fanns inte enligt postmästaren i Mora så även sommarstugeägaren fick vackert komma och hämta sin låda. Detta hände i början av 50-talet. Det var Ingvar Åsbrink som anställdes som utdelare av post och han var en riktig ”allt i allo”.

Posten blev en central punkt på Sollerön. Information om var folk bodde fanns ju och folk ringde även och frågade om adresser. Det hände att det kom brev med ofullständiga adressuppgifter. En gång var det till en flicka som var på tillfällig besök på en bondgård på ön. I adressen stod bara att hon bodde på en bondgård där det fanns kor, får och häst, men också en tjur. Jag sa till Ingvar Åsbrink, att det ska väl du veta var det finns en tjur, du som är jordbrukare för ni ska ju dit med korna ibland. Han föreslog några gårdar och jag började ringa runt till alla som vi kom på. Ingen hade dock någon flicka med adressatens namn. Nere i Gässback bodde syskonen Flinta. Där fanns det en tjur och där fanns tre flickor och deras bror som hette Anders. Så ringde jag dit och Flinta hade så roligt och undrade varför jag

jagade tjurar. Men dom hade heller inget besök med rätt namn. Han trodde att i Sargården i Gruddbo kunde vi höra efter. Mycket riktigt hade dom en tjurkalv. Och där fanns också flickan som skulle ha brevet. Någon dag senare kom det upp en flicka till posten. När det blev lugnt vid disken, kom hon fram och tackade för att jag hittat henne. Hon hade ju trott att Sollerön var en liten plats med några få gårdar, men det visade sig att ön var stor och med mycket folk boende. Hon förstod att vi hade haft lite besvär med att hitta rätt. Hon fick i alla fall sitt brev.

En annan gång kom ett par in och frågade efter några bekanta som sagt att dom skulle åka till Sollerön och vara där på semester. När paret hunnit till Leksand kom dom att tänka på detta, så dom åkte till Sollerön. Dom trodde inte heller att det var så stort ställe utan att dom kunde hitta sina bekanta. Men snart märkte dom, att så lätt var det inte. Man vet ju inte var alla sommargäster bor, även om dom legitimerar sig. Det här paret ville gärna hitta sina bekanta. Alla som kom in var ju så trevliga så jag ville gärna hjälpa till. Jag började i Kulåra för där fanns många sommargäster. Och när jag ringde sade jag alltid: "Hej, det är Post-Mia". Jag såg att paret blev mer och mer fulla i skratt varje gång jag presenterade mig. Så var det bara Utanmyra kvar, men det var så stort att jag talade om hur de skulle åka för att komma till affären, där de kunde fråga. Dom åkte iväg och så gick det några timmar. Så kom dom tillbaka och ställde sig i kön. Mannen hade ett litet paket med sig. De hade tänkt köpa godis men det blev ett paket kaffe. "Det var mycket bättre än godis" sa jag. Dom berättade att de hade haft så roligt åt mitt namn - Post Mia.

Det var också en dam som ringde från Leksand där hon var på semester. Hon hade varit på dans i Leksand och träffat en man från Sollerön. Beskrivningen hon gav var att han var mycket tjugig, lång och mörk. Jag log för jag tänkte på en gång att det var Sven Örjangård. Hon undrade om jag visste var han bodde. Hon fick telefonnumret. De hade träffats senare men hur det sedan gick, vet jag inte. Återigen kunde jag dock hjälpa någon som sökte efter en person eftersom jag kände väldigt många på ön.

Det tippades också på tyska tipset som fanns i tidningarna. Alla visste hur mycket det kostade i svenska pengar men det måste räknas om till tyska pengar. Då kom dom till posten och ville ha det omfört till tysk valuta. Jag hade gått i handelsskola i Luleå innan jag kom till Sollerön. Jag var därför insatt i hur olika valutor beräknades. Om det blev problem kunde jag ringa till Mora. På ett postkontor i Solleröns storlek kunde jag utföra de flesta postala uppgifter som förekom. Och som Margit Palm på kontoret i Mora sade - det jag inte kunde brukade jag läsa mig till.

Jag minns att innan laga skiftet ägde rum, hade många sina ägoskiften på olika ställen. När debetsedlarna skulle betalas var det långa listor. Allt behövde inte betalas på en gång utan det kunde delas upp. Sex perioder tror jag det var. Jag minns en bonde som skulle uträtta några ärenden, men han skulle åka till Mora och

betala laga skiftet för att jag inte skulle tjäna på det. Han hade för sig att jag hade extra betalt för varje kupong. ”Jasså” sade jag ”så är det inte, men åk till Mora du, jag får min lön i alla fall”. Att betala på Sollerön förbättrade statistiken. Det blev bra omsättning i fortsättningen och även bonden kom och betalade sina räkningar hos mig.

På Sollerön fanns ju också olika skogsbolag och skogvaktarna Axel Israelsson och Jon Markus m.fl. bodde på ön. ”Storgubbarna” dvs pamparna i skogsbolagen kom ofta upp till älgjakten. Men något jaktkort hade dom inte försett sig med. Till Post-Mia kunde man gå, även om det var söndag, för jag hade ju möjlighet att skriva ut jaktkort på den tiden. Skogvaktarna kom ofta med pamparna fast det inte var posttid. En av skogvaktarna sade att han skulle se till att jag fick en stor älgstek som tack för hjälpen. När älgjakten var över väntade jag på steken men det dröjde så jag slutade vänta. Efter en tid kom Jon Markus och frågade om jag fått någon stek. ”Nej, jag har då inte fått någon än” sade jag. Han blev riktigt arg och det dröjde inte lång tid innan älgsteken kom.

Post Mia 97 år

Jag fick också vara kurator. Det kom in personer som hade problem hemma och de berättade för mig hur dom mådde. Det hände att det kom personer från samma familj, dock inte samtidigt och berättade om sina problem. Då kunde jag bara lyssna och försöka stödja så gott jag kunde.

Att Sollerön började blomstra berodde på att turismen kom, men också att många fick jobb med vävning ute i gårdarna. Man vävde åt Johnsons Hemslöjd, Nils Andersson och även Mora Hemslöjd. När barnen på Sollerön ville studera vidare blev det svårt, för förbindelserna med Mora var dåliga. Det var dyrt att inackordera barnen hos någon. När min dotter Astrid skulle studera vidare fick jag ett förslag att hon skulle flytta till Stockholm och läsa på NKI-skolan. Vi hade ju inte råd med detta. Jag tog kontakt med Erik Thorell och undrade om vi inte skulle kunna ordna en NKI-skola på Sollerön. Det kan vi nog ordna, tyckte han. Jag fick ihop en liten styrelse och vi fick även lärare som kom och undervisade. Året var 1948 eller 1949. Elvy Trapp, Mås Elis Persson, Erik Axelsson, Sar Arthur, Påls Ingrid och Håll Karls son Bertil var några av dom som gick. Det var 12-13 stycken som började men det var en del som slutade innan dom blev färdiga. Fil.kand. Olof Hedberg var en av lärarna. Lilly Sterners man Helge Johnson var NKI-lärare. Han träffade Lilly på Sollerön.

Efter 30 år på posten på Sollerön började jag fundera på att flytta närmare Stockholm, där alla mina barn bodde. En gång när jag åkte bil till Stockholm tänkte jag att Kungsängen såg väldigt fint ut. Där var grönt och vackert precis vid Mälarens strand. Jag blev förvånad när det bara en vecka senare kom ett cirkulär med alla lediga platser på Sveriges postkontor och där fanns kontoret i Kungsängen med. Jag ringde direkt till postmästaren och talade om att jag tänkte söka dit. Han undrade om jag hade några problem på Sollerön. Det hade jag inte utan det var bara så att jag ville vara närmare mina barn. 1961 flyttade jag till Kungsängens poststation, lika stort som Sollerön - i grader räknat - som man sade inom posten. Först var jag poststationsföreståndare och sedan höjdes det till stationsmästare. Jag hade redan påbörjat stationsmästarkursen vid Bromma postkontor när jag kom till Kungsängen. En stor förändring var att i Kungsängen var det lantbrevbäring. Brevbäraren åkte sju-åtta mil varje dag, och det var något nytt. Två brevbärare fanns där. Kungsängen växte mycket under dom femton år som jag arbetade där.

Berit Spånberg